

هویت از دریچه‌ی پایان نامه‌ها

تماشای شبکه‌های خارجی و هویت نوجوانان

* بررسی مقایسه‌ای نوع هویت در دانش‌آموزان پیش‌دانشگاهی استفاده‌کننده از ماهواره و شبکه‌های تلویزیونی خارجی، و دانش‌آموزان غیراستفاده‌کننده ساکن شهرستان ایلام

* پایان‌نامه‌ی کارشناسی ارشد، رحمت رضانی، ۱۳۸۱

مسا اورنگ

تلویزیون و ماهواره اوقات فراغت بسیاری از نوجوانان را پر می‌کنند. برنامه‌های این رسانه‌ها، حاوی الگوهای فرهنگی ویژه‌ای است که می‌تواند بر هویت شخصی، ملی و مذهبی اثر گذار باشد. هویت ملی در روان‌شناسی، از انواع هویت جمعی یا گروهی است و به درک و شناخت فرد نسبت به گروهی از انسان‌ها که او نیز عضوی از آن‌هاست، مرتبط می‌شود. متعلق بودن به یک کشور، قوم یا ملت عامل مهمی است که بر رفتار انسان و برداشت وی از خود، تأثیری گسترده دارد. هویت فرهنگی اساس و ریشه‌ی هویت ملی است؛ به گونه‌ای که در رفتار افراد آن ملت اثر می‌گذارد و باعث می‌شود، اغلب آن‌ها به صورت مشابهی رفتار کنند و خود را از اعضای سایر جوامع متمایز سازند. تأیید و تثبیت هویت فرهنگی مهم‌ترین عامل در تأیید و تثبیت هویت ملی است.

رسانه‌های گروهی، از جمله تلویزیون و ماهواره، در ارتباط با فرهنگ ملی و جامعه‌پذیر کردن افراد ممکن است کارکرد مثبت، منفی و یا خنثا داشته باشند. کارکرد مثبت عبارت است از ایجاد وحدت ملی، تقویت فرهنگ عمومی، جامعه‌پذیر کردن افراد، الگودهی، آموزش همگانی، و پرکردن اوقات فراغت. کارکردهای منفی عبارت‌اند از: تشعب اندیشه، ایجاد پرخاشگری و تنازع در خانواده، ایجاد تعارض در نقش‌ها، بحران هویت و تبلیغ ارزش‌های بیگانه. در واقع، پیامی که توسط این وسایل ارتباطی پخش می‌شود، براساس ارزش‌ها و باورها می‌تواند مفید یا مضر باشد.

نتایج این پژوهش نشان داده است که ۴۹/۷ درصد نوجوانان از شبکه‌های تلویزیونی خارجی (عراق و...) و ۱۳/۵ درصد آنان از ماهواره استفاده می‌کنند. در این پژوهش، نوع هویت نوجوانان شهر ایلام هویت زودرس تعیین شده و نشان داده شده است که استفاده از ماهواره و شبکه‌های تلویزیونی خارجی بر هویت زودرس و هویت کلی تأثیر می‌گذارد و آن را کاهش می‌دهد. به علاوه، بر نفی هویت مذهبی نوجوانان اثر دارد. استفاده از ماهواره، هویت ملی نوجوانان را کاهش و احساس عدم تعلق به هویت ملی را افزایش می‌دهد.

دفتر انتشارات کمک آموزشی

آشنایی با
مجله‌های رشد

مجله‌های رشد توسط دفتر انتشارات کمک آموزشی سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی وابسته به وزارت آموزش و پرورش، با این عناوین تهیه و منتشر می‌شوند:

مجله‌های دانش‌آموزی (به صورت ماهنامه - ۸ شماره در هر سال تحصیلی - منتشر می‌شوند):

- رشد کویک (برای دانش‌آموزان آمادگی و پایه‌ی اول دوره‌ی ابتدایی)
- رشد نوآموز (برای دانش‌آموزان پایه‌های دوم و سوم دوره‌ی ابتدایی)
- رشد دانش‌آموز (برای دانش‌آموزان پایه‌های چهارم و پنجم دوره‌ی ابتدایی)
- رشد نوجوان (برای دانش‌آموزان دوره‌ی راهنمایی تحصیلی)
- رشد جوان (برای دانش‌آموزان دوره‌ی متوسطه)

مجله‌های عمومی (به صورت ماهنامه - ۸ شماره در هر سال تحصیلی منتشر می‌شوند):

- رشد آموزش ابتدایی، رشد آموزش راهنمایی تحصیلی، رشد تکنولوژی آموزشی، رشد مدرسه فردا، رشد مدیریت مدرسه
- رشد معلم (دو هفته‌نامه)

مجله‌های تخصصی (به صورت فصلنامه و ۴ شماره در سال منتشر می‌شوند):

- رشد برهان راهنمایی (مجله‌ی ریاضی، برای دانش‌آموزان دوره‌ی راهنمایی تحصیلی)، رشد برهان متوسطه (مجله‌ی ریاضی، برای دانش‌آموزان دوره‌ی متوسطه)، رشد آموزش معارف اسلامی، رشد آموزش جغرافیا، رشد آموزش تاریخ، رشد آموزش زبان و ادب فارسی، رشد آموزش زبان، رشد آموزش زیست‌شناسی، رشد آموزش تربیت بدنی، رشد آموزش فیزیک، رشد آموزش شیمی، رشد آموزش ریاضی، رشد آموزش هنر، رشد آموزش قرآن، رشد آموزش علوم اجتماعی، رشد آموزش زمین‌شناسی، رشد آموزش فنی و حرفه‌ای و رشد مشاوره‌مدرسه.

مجله‌های رشد عمومی و تخصصی برای آموزگاران، معلمان، مدیران و کادر اجرایی مدارس

دانشجویان مراکز تربیت معلم و رشته‌های دبیری دانشگاه‌ها و کارشناسان تعلیم و تربیت تهیه و منتشر می‌شوند.

● نشانی: تهران، خیابان ایرانشهر شمالی، ساختمان شماره ۴ آموزش و پرورش، پلاک ۲۶۸، دفتر انتشارات کمک آموزشی.

تلفن و نمابر: ۸۸۲۰۱۳۷۸

انتشارات
مکرم

۵۸

دوره‌ی سوم : شماره‌ی چهارم : تابستان ۱۳۸۷

توجه به هویت قومی و تقویت اتحاد ملی

• بررسی نقش هویت قومی در اتحاد ملی، مطالعه‌ی موردی قوم بلوچ
• پایان‌نامه‌ی کارشناسی ارشد، مراد کاویانی راد، ۱۳۸۰

سازمان

منظور از قوم، سازمان اجتماعی تشکل یافته‌ای است که بر پهنه‌ی سرزمین معینی قرار دارد و شامل مردمی است که در طول تاریخ باهم پیوندهای اقتصادی، فرهنگی، خویشاوندی و... برقرار کرده‌اند و دارای زبان، خصوصیات فرهنگی مشترک (شامل دین هم می‌شود)، پیوندهای خویشاوندی، ارزش‌های اجتماعی و سنت‌های مشترک هستند.

با توجه به مطالب فوق، منظور از هویت قومی، «سنت فرهنگی مشترک و احساس هویتی است که قوم را به عنوان گروهی فرعی از یک جامعه‌ی بزرگ‌تر مشخص می‌کند و اعضای هر گروه قومی را از لحاظ ویژگی‌های خاص فرهنگی از سایر اعضای جامعه‌ی بزرگ‌تر (ملت) خود، متمایز می‌سازد».

برای پرهیز از تشدید مناقشات و مجادلات قومی، صلاح در این است که دولت‌های ملی، اصل هویت فرهنگی اقوام را بپذیرند و در جهت تقویت هویت ملی، اراده‌ی باهم زیستن اقوام گوناگون یک سرزمین را تقویت کنند. تحقیق حاضر به این نتیجه دست یافته است که معتقدات و مشترکات قوم بلوچ با دیگر اقوام ایرانی در حوزه‌ی تاریخ، قوم، نژاد و فرهنگ قرار دارد و تفاوت‌ها و تمایزات قوم بلوچ با ملت ایران، متأثر از حوزه‌های مذهب، ساخت اجتماعی، فاصله‌ی جغرافیایی و غفلت دولت مرکزی است. همچنین، به این دلیل که در سال‌های اخیر دولت مرکزی تغییر رویه داده و بیش‌تر به قوم بلوچ و نیازهای سیاسی و اجتماعی آن توجه نشان داده است، بلوچ‌ها از نظر سیاسی به یکپارچگی با سرزمین ایران علاقه‌مند هستند، اما در خصوص مسائل اقتصادی بیش‌تر به تقویت رابطه‌ی درون قومی با بلوچستان پاکستان گرایش دارند.

عدم تعلق به هویت ملی و

کاهش استقلال فرهنگی

• تحول هویت ملی دانش‌آموزان دختر دوره‌های تحصیلی ابتدایی، راهنمایی و متوسطه شهر تهران

• پایان‌نامه‌ی کارشناسی ارشد، سکینه طالبی، ۱۳۷۸

نابغه احتیاجیان

این پژوهش، باتوجه به ضرورت شکل‌گیری هویت ملی در دانش‌آموزان، وضعیت موجود احساس تعلق به هویت ملی دانش‌آموزان دختر دوره‌های تحصیلی ابتدایی، راهنمایی و متوسطه‌ی شهر تهران، سیر صعودی یا نزولی این حس تعلق در دوره‌های تحصیلی، و موفقیت نظام آموزشی در شکل‌دهی این هویت را بررسی کرده است.

در این پژوهش که روی ۲۴۰ نفر از دانش‌آموزان دختر سه دوره‌ی تحصیلی انجام شد، فرضیه‌ی مبنی بر وجود احساس تعلق به هویت ملی در سه دوره‌ی تحصیلی تأیید نشد. هم‌چنین، بین دوره‌های تحصیلی و تعلق به هویت ملی، ارتباط معناداری مشاهده نشد و متعاقباً، تأثیر نظام آموزشی بر شکل‌دهی هویت ملی مورد تأیید قرار نگرفت. در عین حال، سیر تکوینی وجود حس تعلق و فقدان حس تعلق، بیانگر کاهش حس تعلق به هویت ملی از دوره‌های ابتدایی به راهنمایی و از راهنمایی به

دبیرستان است.

پژوهشگران اعتقاد دارند، عدم تأیید فرضیه‌ی مبنی بر احساس تعلق به هویت ملی در دانش‌آموزان دبیرستانی، نشان می‌دهد که با وجود اهمیت بسیار دوره‌ی متوسطه نسبت به دوره‌های راهنمایی و ابتدایی در شکل‌گیری هویت ملی، احساس تعلق به هویت ملی در این دوره سیر نزولی دارد و فقدان احساس تعلق به هویت ملی رو به افزایش است.

بررسی‌های به عمل آمده در شاخص‌های شکل‌گیری هویت ملی در این گروه نشان داد که شاخص احساس حقارت فرهنگی در برابر بیگانگان، بیش‌ترین میزان را در میان شاخص‌های عدم تعلق به هویت ملی داشته و این نگرش در منافات کامل با استقلال فرهنگی است. دلیل عمده‌ی این امر را شاید بتوان در نبود برنامه‌ریزی و اجرای فعالیت‌های آموزشی و پرورشی مناسب برای ایجاد این نگرش و باور در دانش‌آموزان دانست.

نسل جوان و سبک هویت

• بررسی اثربخشی آموزش روش حل مسئله در تغییر سبک هویت،

راهبردهای مقابله‌ای، اضطراب و افسردگی دانشجویان

• پایان‌نامه‌ی کارشناسی ارشد،

سعیده زنونیان، انستیتو روان‌پزشکی تهران

خبرگزاری

از آن‌جا که قسمت اعظم جمعیت کشور ما را نوجوانان و جوانان تشکیل می‌دهند و هویت نیز یکی از عوامل بسیار مهم در سلامت روان‌شناختی این قشر است، بررسی حاضر کوشیده است، به کارگیری مداخله‌ی روان‌شناختی هویت‌یابی را تسریع و تسهیل کند. پایه‌های تئوریک پژوهش حاضر، نظریه‌ی سبک‌های هویت **برزونسکی** است که راهبردهای مقابله‌ای در فرایند تکوین هویت را مهم می‌داند. براساس این نظریه، افراد دارای سبک هویت اطلاعاتی از راهبردهای مقابله‌ای مسئله‌مدار بهره می‌گیرند. اما افراد دارای سبک هویت نامتمایز - اجتنابی، از راهبردهای هیجان‌مدار و ناسازگار استفاده می‌کنند و در معرض اختلال روان‌شناختی بیش‌تری قرار دارند.

در این تحقیق، ۳۰ دانشجو به وسیله‌ی روش نمونه‌گیری در دسترس انتخاب و به صورت تصادفی به دو گروه ۱۵ نفری آزمایش و کنترل (هریک به تعداد ۱۵ نفر) تقسیم شدند. گروه آزمایش به مدت هفت جلسه تحت آموزش حل مسئله قرار گرفت. پیش از آموزش حل مسئله به دانشجویان گروه آزمایش، هر دو گروه به وسیله‌ی پرسش‌نامه‌ی سیاهه‌ی یک هویت **برزونسکی**، راهبردهای مقابله‌ای **بیلینگز** و **موس**، و اضطراب و افسردگی یک، مورد سنجش قرار گرفتند. در پیش‌آزمون، دو گروه باهم تفاوت معناداری نداشتند. پس از اجرای آموزش برای گروه آزمایش، مجدداً از دو گروه خواسته شد، پرسش‌نامه‌های فوق را تکمیل کنند. سپس تفاوت میانگین پیش‌آزمون - پس‌آزمون دو گروه به کمک آزمون t مستقل باهم مقایسه شد و مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. نتایج حاکی از آن بود که آموزش حل مسئله باعث تغییرات معنادار اضطراب و افسردگی، و برخی از راهبردهای مقابله‌ای (حل مسئله و جلب حمایت اجتماعی) در گروه آزمایش نسبت به گروه کنترل شده است. هم‌چنین، در سایر راهبردهای مقابله‌ای مورد سنجش (ارزیابی شناختی، مهار هیجانی و مهار جسمانی) برخی تغییرات بالینی مشاهده شد که از نظر آماری معنادار نبودند. در واقع، این مداخله در تغییر سبک هویت گروه آزمایشی اثر چندانی نداشت.

هرچند که در نظریه‌ی برزونسکی، سه سبک هویت (اطلاعاتی، هنجاری، نامتمایز-اجتنابی) براساس راهبردهای مقابله‌ای توصیف شده است، اما در این پژوهش مشاهده شد، با تغییر راهبردهای مقابله‌ای و به تبع آن کاهش افسردگی و اضطراب، تغییر قابل ملاحظه‌ای در سبک‌های هویت دانشجویان حاصل نشد. البته هویت نامتمایز-اجتنابی در گروه کنترل افزایش یافت، ولی در گروه آزمایش ثابت ماند که این نشان می‌دهد، مداخله هرچند تغییر قابل ملاحظه‌ای در سبک‌های هویت دانشجویان ایجاد نکرد، ولی از شدت مشکلات هویتی دانشجویان کاست.

نوجوانان، مهارت‌های مقابله‌ای و حل بحران هویت

* تعیین وضعیت‌های هویتی و ارتباط آن

با سبک‌های هویتی و افسردگی در نوجوانان تهرانی

* پایان‌نامه‌ی دکترای روان‌شناسی بالینی، بنفشه غرابی

زهرا بوعی

هدف از این پژوهش تعیین وضعیت‌های هویتی و ارتباط آن با سبک‌های هویتی و افسردگی در نوجوانان تهرانی بود. ابتدا وضعیت هویت ایدئولوژیکی و بین فردی و هم چنین سبک‌های هویتی نوجوانان پسر و دختر تهرانی مورد بررسی قرار گرفت. سپس سازوکارهای مقابله‌ای و افکار خودآیند نوجوانان افسرده و غیرافسرده در وضعیت‌های متفاوت هویتی مقایسه شد.

این پژوهش، «پس رویدادی» از نوع مقطعی توصیفی بوده است. ابتدا ۴۶۷ نوجوان تهرانی (۲۳۵ دختر و ۲۳۲ پسر) از چهار منطقه‌ی آموزش و پرورش تهران در پایه‌ی سوم نظری و پیش‌دانشگاهی به‌طور خوشه‌ای انتخاب و با استفاده از پرسش‌نامه‌ی «بک دو»، نوجوانان افسرده از بین آن‌ها شناسایی شدند. سپس پرسش‌نامه‌ی فرایند هویت دیگر، سیاه‌هی سبک‌های هویت، پرسش‌نامه‌ی افکار خودآیند و مقیاس مقابله‌ی نوجوانان توسط تمامی آزمودنی‌ها تکمیل گردیدند.

یافته‌های این پژوهش نشان داد که نوجوانان تهرانی شرکت‌کننده در این تحقیق، از لحاظ وضعیت هویت ایدئولوژیکی و بین فردی بیش‌تر در وضعیت «مهلت مجاز»^۱، «هویت نامتمایز»^۲ و کمتر در وضعیت «اکتساب»^۳ بودند. تنها ۸/۸ درصد از آنان از لحاظ هویت ایدئولوژیکی و ۱۱/۶ درصد از لحاظ هویت بین فردی در وضعیت اکتساب قرار داشتند. وضعیت اکتساب در رسیدن به تعهد و در نهایت حل بحران هویت و در نتیجه، بهتر شدن مشکلات رفتاری و روان‌شناختی، نقش مهمی ایفا می‌کند. وضعیت هویت نامتمایز نیز با مشکلات رفتاری و روان‌شناختی زیادی نظیر مشکلات تحصیلی، سوءمصرف مواد و افسردگی ارتباط دارد. هم‌چنین، بین وضعیت هویت ایدئولوژیکی دختران و پسران تفاوت معناداری وجود داشت. به طوری که دختران بیش‌تر در وضعیت مهلت مجاز و پسران به‌طور مساوی در وضعیت هویت نامتمایز و مهلت مجاز قرار داشتند. به علاوه، بین سبک‌های هویت با وضعیت‌های هویتی نیز ارتباط معناداری به دست آمد. بدین صورت که سبک هویت نامتمایز / اجتنابی، بیش‌ترین ارتباط را با وضعیت نامتمایز، سبک هویت هنجاری

بیش‌ترین ارتباط را با وضعیت تقویض اختیار^۴ و سبک هویت اطلاعاتی بیش‌ترین ارتباط را با وضعیت اکتساب داشتند.

در مجموع، نتایج این تحقیق بیانگر آن بود که هرچند تفاوت معنادار؛ بین تعامل افسردگی و وضعیت‌های متفاوت هویتی در سازوکارهای مقابله‌ای مشاهده نشد، ولی تفاوت معناداری بین سازوکارهای مقابله‌ای با وضعیت‌های متفاوت هویتی و هم چنین، سازوکارهای مقابله‌ای در نوجوانان افسرده و غیرافسرده وجود داشت. در این پژوهش، تفاوت‌های معناداری بین افکار خودآیند با وضعیت‌های متفاوت هویتی مشاهده نشد و صرفاً بین نوجوانان افسرده و غیرافسرده از لحاظ افکار خودآیند تفاوت معنادار به دست آمد. نتایج این بررسی نشان داد، نوجوانان تهرانی کمتر در وضعیت اکتساب هستند و نیز بین سبک‌ها و وضعیت‌های هویتی ارتباط وجود دارد. به علاوه، نتایج پژوهش نشان داد که نوجوانان تهرانی بیش‌تر در وضعیت مهلت مجاز و نامتمایز هستند و پسران بیش‌تر از دختران در وضعیت نامتمایز قرار دارند.

افراد در وضعیت مهلت مجاز به اضطراب و افسردگی تمایل دارند و در وضعیت نامتمایز نسبت به مسائل پیرامون خود بی‌احساس و بی‌علاقه هستند و معمولاً هم مشکلاتی در زمینه‌ی تحصیلی دارند. نوع جهت‌گیری هویتی نوجوانان، زمانی که با چالش‌های مربوط به رشدشان مواجه می‌شوند، با میزان بهزیستی و مؤثربودنشان ارتباط دارد. در واقع، سبک هویت با راه‌هایی که به وسیله‌ی آن نوجوان با استرس‌ها و تهدیدهای موجود در زندگی‌اش مقابله می‌کند، رابطه دارد. برای مثال، نوجوانان دارای هویت اطلاعاتی، از راهبردهای مقابله‌ای متمرکز بر حل مشکل و سازوکارهای دفاعی سازگار برخوردارند. درحالی که افراد دارای هویت نامتمایز / اجتماعی، از سازوکارهای دفاعی ناسازگار و تکنیک‌های مقابله‌ای اجتناب‌مدار استفاده می‌کنند.

تحقیقات نشان داده‌اند، سبک هویت هنجاری و اطلاعاتی با بالاتر بودن اعتماد به نفس و پایین بودن واکنش‌های افسردگی و روان‌رنجوری مرتبط است. در مقابل، سبک هویت نامتمایز / اجتنابی با مشکلاتی در زمینه‌ی مصرف الکل، سوء مصرف مواد، پایین بودن اعتماد به نفس و بالا بودن واکنش‌های افسردگی، ارتباط دارد. با توجه به اهمیت مهارت‌های مقابله‌ای برای حرکت سریع‌تر به سمت رسیدن به سبک اطلاعاتی و حل بحران هویت و شیوع بالای افسردگی در نوجوانان، و این که براساس نتایج بررسی حاضر، برخی از سازوکارهای مقابله‌ای به طور مشترک، هم با افسردگی و هم با وضعیت‌های متفاوت هویتی، و برخی دیگر به طور اختصاصی با افسردگی و یا وضعیت‌های هویتی ارتباط داشتند، لذا ضرورت مداخله‌های آموزشی- روانی، با گرایش آموزش مهارت‌های مقابله‌ای و توجه به مهارت‌های مقابله‌ای اختصاصی درگیر در افسردگی و شکل‌گیری هویت برای نوجوانان مطرح می‌شود.

زبرونیس

1. moratorium
2. identity diffusion
3. identity achievement
4. foreclosure